

IV. Ludność i urbanizacja w Polsce

10. Życie w polskich miastach

Dlaczego ludzie wybierają miasta

→ Człowiek decyduje się na **życie w miastach** przede wszystkim ze względu na bardziej rozwinięty rynek pracy, bogatszą ofertę kulturalną lub większą dostępność usług.

Warszawa

Poziom życia w polskich miastach

- **Poziom życia w mieście** zależy jednak od wielu różnorodnych aspektów, które musimy brać pod uwagę.
 - Podczas tworzenia rankingów miast bierze się pod uwagę nawet kilkadziesiąt wskaźników dotyczących różnych przejawów funkcjonowania ludzi w przestrzeni miejskiej.
 - Ich analiza umożliwia otrzymanie obiektywnego, uzależnionego od zaproponowanych kryteriów, obrazu poziomu życia w poszczególnych miastach w Polsce.

Ocena poziomu życia

- Jeszcze do niedawna rankingi wykazywały, że **najwyższym poziomem życia odznaczają się duże ośrodki miejskie, zaś najniższym – małe miasta i wsie.**
- Wynikało to głównie z następujących przesłanek:
 - większej liczby wolnych etatów i znacznego zróżnicowania ofert pracy, a w związku z tym – większego prawdopodobieństwa dostania lepiej płatnej pracy,
 - obecności dużej liczby zróżnicowanych pod względem tematyki instytucji kulturalnych (teatrów, kin, galerii, muzeów) i obiektów sportowych (np. basenów, kręgielni),
 - łatwiejszego dostępu do wysoko wyspecjalizowanych usług medycznych,
 - wyższego poziomu rozwoju usług edukacyjnych sprzyjającego podnoszeniu kwalifikacji i uzyskiwaniu lepszych zarobków,
 - lepiej rozwiniętych usług komunikacyjnych, np. bardziej rozbudowanej sieci transportowej lub większego dostępu do szybkiego i stabilnego internetu.

Co dziś się liczy przy ocenie poziomu życia

→ Wyniki badań prowadzone wśród ludzi z ostatnich lat wskazują, że **w mniejszych miastach i na wsi żyje się coraz lepiej** – potwierdzają to poniższe fakty:

- spokojniejszy tryb życia,
- znacznie niższe niż w dużych miastach ceny mieszkań, domów czy działek budowlanych,
- brak korków ulicznych lub ich zdecydowanie niższy poziom (występują one zwykle tylko w obrębie dróg szybkiego ruchu przebiegających przez same miejscowości – jednak coraz większa część z nich posiada obwodnice lub innego rodzaju rozwiązania komunikacyjne),
- czystsze powietrze i większa dostępność terenów zielonych,
- większe poczucie bezpieczeństwa,
- wyższy poziom zaufania do lokalnej społeczności.

Genius loci miasta

- Wiele miast lub ich części odznacza się niepowtarzalnym klimatem, w którym zaznacza się **genius loci** – **duch opiekuńczy miejsca**.
- Jego obecność wiąże się:
 - z **cechami fizycznymi** danej miejscowości, takimi jak:
 - **układ przestrzenny**,
 - **architektura**,
 - **krajobraz**,
 - z tym, **co jest nieuchwytnie**, np.:
 - z **atmosferą** wynikającą z **bogatej historii**,
 - **istotnych współczesnych wydarzeń**,
 - **pełnienia ważnych funkcji społecznych**.
- Obecnie często genius loci:
 - jest odczuwalny nie tylko na starówkach, np. w Toruniu, Zamościu i we Wrocławiu, lecz także na obszarach o innym charakterze, takich jak tereny przemysłowe (Stary Browar w Poznaniu) lub osiedla wybudowane według architektury z okresu PRL (Nowa Huta w Krakowie);
 - może obejmować całą lub prawie całą miejscowość, np. Sandomierz (na zdjęciu), Chełmno.

Sandomierz

Magia miejsc

- Magia niektórych miast oddziałuje nie tylko na ich mieszkańców, ale i odwiedzających je turystów,
 - np. w przypadku **obiektów wpisanych na Listę światowego dziedzictwa UNESCO**, na turystów z całego kraju i ze świata.
- Istnieją też takie miejscowości, których urokowi ulegają określone grupy ludzi, np.:
 - **Kalwaria Zebrzydowska** – wyznawcy religii katolickiej,
 - **Lubomierz** – fani filmów i seriali (w przypadku filmu “Sami swoi”),
 - **Łódź** – miłośnicy literatury (toczy się tu akcja “Ziemi obiecanej” Władysława Reymonta),
 - **Gniew** – entuzjaści historii.

Gniew

Kalwaria Zebrzydowska

Gettoizacja przestrzeni miejskiej

- Współcześnie w wielu naszych miastach obserwujemy **gettoizację przestrzeni miejskiej**.
- To zjawisko wiąże się z powstawaniem:
 - **gett dobrobytu** – obejmują zamknięte osiedla zamieszkiwane przez osoby zamożne lub o wyższym statusie społecznym,
 - **gett biedy** – należą do nich fragmenty miast zamieszkiwane przez osoby gorzej sytuowane bądź mające niższy status społeczny.

Przykładowe getto biedy na Kole w Warszawie

Przykładowe getto dobrobytu

Getta dobrobytu – osiedla zamknięte

- **Getta dobrobytu** – obejmują **osiedla zamknięte**, czyli tereny pełniące głównie funkcję mieszkalną, otoczone przez mur, płot bądź inne sztuczne lub naturalne przeszkody (ukształtowanie terenu), zwykle z chronionym wejściem.
- Najważniejszymi powodami, dla których mieszkańcy decydują się na ich zamieszkiwanie, są:
 - większe poczucie bezpieczeństwa (monitoring, systemy alarmowe, bramy wjazdowe, karty wstępu, obecność stróża),
 - rzadko zdarzają się tu przejawy wandalizmu (pomaga monitoring i większa kontrola wchodzących i odwiedzających),
 - większa prywatność i udogodnienia dla mieszkańców (ograniczony ruch pieszych i samochodów, place zabaw, siłownie, korty tenisowe, baseny, sauny),
 - większy prestiż (mają one zwykle charakter elitarny),
 - z reguły nowoczesny, atrakcyjny i wyróżniający się na tle innych części miejscowości wygląd zewnętrzny,
 - popularność tego typu osiedli związana jest z przejmowaniem wzorców kultury z krajów zachodnich.

Minusy mieszkania w osiedlach zamkniętych

- Osoby zamieszkujące osiedla zamknięte (getta dobrobytu) są zwykle zadowoleni z życia w wyodrębnionym fragmencie miasta.
- Nie oznacza to jednak, że nie występują tam niepożądane zjawiska, jak np. **niegościnnność** czy **dystansowanie się wobec innych mieszkańców miasta**.
- Powszechnie mówi się też o tzw. **wykluczeniu na górze**, które w przypadku osób zamieszkujących odgródzone części osiedli oznacza świadome i dobrowolne zamykanie się na inne społeczności.
- Dodatkowo poczucie bezpieczeństwa zwykle nie sprawia, że jest tam w 100% bezpiecznie.
- Niestety wg danych policji kradzieże i włamania występują na takich osiedlach równie często, jak w otwartych częściach miasta.
- Powód jest prozaiczny – złodzieje wiedzą, że ludzie zamieszkujący je są bogatsi niż w przypadku nieogrodzonych osiedli.

Getta biedy

- **Getta biedy** – znajdują się na przeciwległym biegunie względem osiedli zamkniętych.
- Obejmują głównie osiedla lub ich części, które charakteryzują się złym stanem technicznym budynków, słabo rozwiniętą infrastrukturą komunalną oraz złymi (gorszymi) warunkami życia.
- Często są one postrzegane jako tereny niebezpieczne, zamieszkiwane często przez osoby z marginesu społecznego.

Warszawa Koło

Warszawa Koło

Getta biedy

- W rzeczywistości w gettach biedy żyją różni bardzo ludzie i niekoniecznie tylko najbiedniejsi.
- Jednak nawet osoby o niskich dochodach nie muszą być od razu marginesem społecznym.
- Zamieszkują je przecież często bezrobotni, migranci lub osoby, które nie mogą podjąć pracy z różnych przyczyn (np. ze względów zdrowotnych) – zwykle są to ludzie “na poziomie”, inteligentni i po prostu bardzo mądrzy lub przywiązani do tego miejsca (historii).
- Niestety faktem jest jednak, że osoby z takich osiedli mają mniejsze możliwości poprawy swej sytuacji i niejednokrotnie same zamykają się na pomoc innych środowisk.
- Dodatkowo część osób żyjących w innych częściach miasta stara się unikać tych osiedli i ich mieszkańców.
- W polskich warunkach gettami biedy najczęściej stawały się osiedla zamieszkiwane przez pracowników zlikwidowanych dużych zakładów przemysłowych.

Warszawa Koło

Skutki gettoizacji przestrzeni miejskiej

→ **Gettoizacja przestrzeni miejskiej wywołuje wiele negatywnych skutków:**

- prywatyzacja przestrzeni publicznej polegająca na zamykaniu dużych obszarów na użytek wyłącznie zamieszkiwanej przez nie społeczności,
- w wielu miastach w konsekwencji coraz częściej zwykli ludzie mają problem z ich przejściem – niejednokrotnie należy obchodzić nie tylko jedno osiedle, a kilka (w sytuacji, kiedy występują one obok siebie),
- degradacja przestrzeni publicznej wynikająca często z niedopasowania architektury osiedli do pozostałej części miasta,
- izolacja części społeczeństwa,
- spadek zaangażowania społecznego,
- napięcia i konflikty społeczne, np. między osobami zamieszkującymi getta dobrobytu (osiedla zamknięte) lub getta biedy a ludźmi żyjącymi w innych częściach miasta.

Rewitalizacja podupadłych dzielnic miast

- W wielu polskich miastach występują tereny, które uległy częściowej **degradacji**, czyli zmniejszenia jego walorów środowiska geograficznego.
- Choć skala zjawisk kryzysowych i ich źródła często są odmienne, to jednak obok **zaniedbań infrastrukturalnych** wyraźnie widoczne są w nich **problemy społeczne**.

Działania związane z rewitalizacją przestrzeni miejskich

- **Rewitalizacja** – jest sposobem minimalizowania rozmiarów i skutków degradacji przestrzeni miejskiej, poprzez różnorodne działania:
 - **społeczne** – np. aktywizowanie społeczne mieszkańców,
 - **techniczne** – m.in. przeprowadzanie remontów i prac modernizacyjnych,
 - **środowiskowe** – np. wprowadzanie ekologicznych rozwiązań w domach mieszkalnych i zakładach pracy,
 - **przestrzenno-funkcjonalne** – m.in. przywracanie obszarom dawnych funkcji lub nadawanie nowych,
 - **gospodarcze** – np. stwarzanie warunków do wzrostu aktywności gospodarczej.

Rewitalizacja – kto ją prowadzi?

- **Działania rewitalizacyjne** – prowadzą miejscowe władze samorządowe oraz liczne fundacje i stowarzyszenia.
- Skutki rewitalizacji mogą być mniej lub bardziej widoczne, nie zawsze też udaje się osiągnąć wszystkie zamierzone efekty, szczególnie aby każdy był zadowolony z efektu końcowego.
- Obiektami pomyślnie zrewitalizowanymi (przynajmniej w ocenie większości) są np.:
 - **osiedle Nikiszowiec** w Katowicach,
 - **Wyspa Młyńska** w Bydgoszczy,
 - **Bydgoskie Przedmieście** w Toruniu,
 - **Dolne Miasto** w Gdańsku.

Osiedle Nikiszowiec w Katowicach

Osiedle Nikiszowiec w Katowicach

Rewitalizacja na przykładzie Dolnego Miasta w Gdańsku

- **Dolne Miasto w Gdańsku** – od najbardziej reprezentacyjnej ulicy Długiej dzieli zaledwie kilkaset metrów.
- Jeszcze na początku XXI wieku ta dzielnica była bardzo zaniedbana i nie miała dobrej opinii wśród gdańszczan.
- Przeprowadzona w latach 2009-2015 rewitalizacja fragmentu jej obszaru, obejmująca modernizację infrastruktury (m.in. remonty budynków, przebudowę ulic i chodników) i liczne działania społeczne, przyczyniła się do tego, że jej wygląd oraz postrzeganie uległy dużej poprawie.
- Obecnie wizytówką Dolnego Miasta jest całkowicie odmieniona ulica Łąkowa.

Dolne Miasto w Gdańsku

Dolne Miasto w Gdańsku

Więzi mieszkańców z miastem

- Pojęcie **więzi mieszkańców z miastem**, w którym żyją, można rozpatrywać w dwóch aspektach:
 - **emocjonalnym** – w sytuacji, gdy mówi się o poczuciu bycia u siebie, przynależności do określonej grupy społecznej czy odczuwaniu komfortu oraz bezpieczeństwa psychicznego i ekonomicznego,
 - **instrumentalnym** – w sytuacji, kiedy rozpatruje się czynniki wpływające na realizację życiowych celów (np. możliwość zatrudnienia czy dostęp do edukacji i kultury).
- Generalnie im bardziej człowiek jest zadowolony z życia w danym mieście, tym silniejsze stają się jego więzi z miastem oraz wykazuje on mniejszą chęć do zmiany miejsca zamieszkania.
- Na ostateczną decyzję dotyczącą przeprowadzenia się bądź pozostania w obecnym miejscu zamieszkania wpływa jednak wiele różnych czynników społeczno-ekonomicznych lub przyrodniczych.

Włodawa – moje rodzinne miasto

Zmiana miejsca zamieszkania

- Należy jednak podkreślić, że **decyzje o zmianie miejsca pobytu** – w granicach swojego miasta lub poza nim – wiążą się także z cyklem życiowym człowieka.
- Inne **preferencje mieszkaniowe** cechują osoby młode, bez zobowiązań rodzinnych, zaś inne – rodziny z małymi dziećmi, a jeszcze inne – rodziny z dorosłymi dziećmi i osoby starsze.
- Te wymagania odnoszą się zarówno do samego lokalu mieszkalnego (standardu, metrażu), jak i do jego dokładniejszej lokalizacji w przestrzeni miejskiej (strefa centralna lub strefa peryferyjna oraz wielkość i położenie samego miasta).

KONIEC

Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -